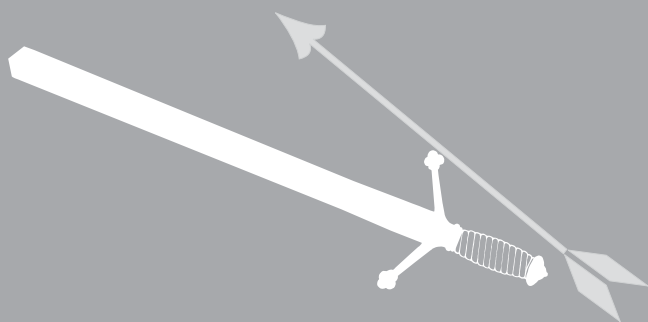
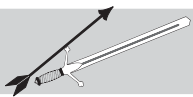

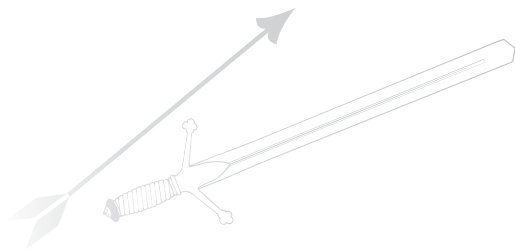
(A) KARDOS-VÖLGYÉTŐL A NAGYERDŐIG

Észak- Alpokalja

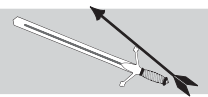

(A) Kardos-völgyétől a Nagyerdőig

VITÉZSÉG ÉS HŐSIESSÉG

(A) Kardos-völgyétől a Nagyerdőig

LÖVŐ

Lövő község címerében látható nyilazó sellő alak jól jelzi, hogy a terület mindig is a határvédő harcok színhelye volt.

A történetírók által felkutatott adatok alátámasztják azt, hogy a honfoglaló magyarság az itt élő avarsággal együtt nyilas határőröket telepített a község területére.

A nyugati gyepek fő ellensége a németség volt, amelynek elterjedése is itt érte el keleti végét.

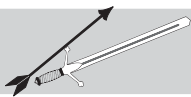
MÁR A HONFOGLALÁS KORÁBAN IS TALÁLKOZUNK A LÖVŐ NÉVVEL,
„UGYANIS A NÉMETEK 950-BEN,
SOPRONON ÁT, A RÉGI RÓMAI,
JELENLEG SÁRVÁRINAK NEVEZETT
HADIÚTON, VASVÁR ELLEN TÖRTEK
ELŐRE. EZEN ALKALOMMAL, A NÉMET
KRÓNIKÁSOK FELJEGYZÉSE SZERINT,
„AD LOVA”, AZAZ LOVA MELLETT
CSATÁROZÁSOK IS FOLYTAK. EZ A LOVA
A MI LÖVÖNK LEHETETT, Ahol a RÁBA
KÖZBŐL ÉS NAGYERDŐBŐL KIROHANÓ
AVAR-MAGYAR CSAPATOK
MEGPRÓBÁLTÁK A GYEPÜIK MENTÉN
HALADÓ ELLENSÉGET
FELTARTÓZTATNI, DE - ÚGY LÁTSZIK -
EREDMÉNYTELENÜL.”

(Mohl Adolf:
Lövő története)

Az avar-magyar népcsoportoknak a nyelvkészletük is keveredett, illetve kölcsönösen hatott egymásra, hiszen többszöri, évszázadokra terjedő együttélés során folyamatosan kapcsolatban voltak. Az igaz, hogy idővel a megmaradó avarság beolvadt a magyar népességbe, így az eredetileg avar-nyilas határőrök teljesen elmagyarosodtak, nyelvük azonban megőrizte a régi elnevezéseket.

Későbbi írások szerint, a megfogyatkozó avar-magyar népesség helyére besenyő nyilasok kerültek örököknek, akik hasonlóképp határőr szolgálatot láttak el és fő fegyverük szintén az íj volt.

Párhuzam vonható a közeli Sopron „lővéri” nyilasok elnevezése között, hiszen a valamikori Borostyánkő út mellett felállított őrhely fontos ellenőrző pont volt már a népvándorlást megelőző korban is. Az írások szerint a Sopron környéki nyilasok a tatárjárás idejében már betelepültek a városba, ami közvetlen következménye volt az országpusztító veszedelemnek.

A Lövő címerében, illetve korabeli pecsétjén látható nyilazó sellő több mint háromszáz éven keresztül, a tatárjárásig jól jellemezte a településen élők fő foglalkozását - a határőrizetet.

Ebben a korban a napi megélhetést az állattenyésztés és a kezdetleges földművelés jelentette, amit azért végeztek szabadon, mivel kiváltságokban részesültek a katonáskodás fejében.

Az íj volt a kor egyik elterjedt fegyvere, amelynek alkalmazásában főként a keletről jött népek hoztak új technikákat - íjazó könnyűlovasság -, amellyel a jól szervezett római hadrendet is meg lehetett bontani.

1. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

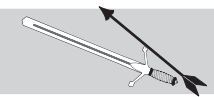
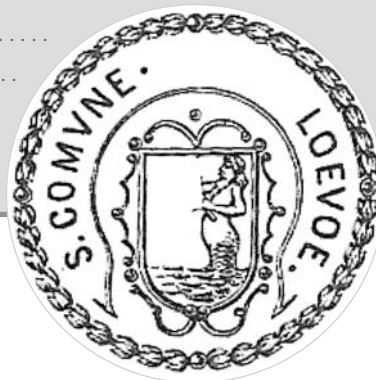
A nyugati fő ellensége a németiség volt, amelynek elterjedése is itt érte el keleti végét. Már a is találkozunk a LÖVŐ névvel, „ugyanis a németek 950-ben, Sopronon át, a régi római, jelenleg nevezett hadiúton, Vasvár ellen törtek előre. Ezen alkalommal, a német krónikások feljegyzése szerint, azaz Lova mellett csatározások is folytak. Ez a Lova a mi Lövönk lehetett, ahol a Rába közből és Nagyerdőből kirohanó csapatok megpróbálták a gyepek mentén haladó ellenséget feltartóztatni, de - úgy látszik - eredménytelenül.”

2. Mi hiányzik a képről?

.....
.....
.....

Figyeld meg és egészítsd ki 3 részlettel!

3. Van-e hasonlóság illetve mi a közös Lövő, a soproni Lővérek és a burgenlandi Schützen elnevezésében?

.....
.....
.....

1. A balladaolvasás

Mayer József balladája (1926)

Szörnyű csapás érte Kövesd községét,
Meggyilkolták az egyik törzsvendéglőjét.
A pénzért vették el az életét,
Nem sajnálták feleségét, gyermekét.

Lakatos Feri végezte a munkáját,
Bokor alá rejtette el a hullát.
Bokor alá rejtette el a hullát,
És ezután elvette a pénztárcát.

Porpác és Vép határában mi történt,
Szegény Mayert künn az erdőn megölték.
Piros vére úgy folyik, mint a patak,
Felesége szíve majdnem meghasad.

Lakatos Feri megnézi a pénztárcát,
Nem volt benn több, csak
ötmilliókétszáz,
Amit Mayer csak lefoglalóra szánt.

Lakatos Feri, mit gondoltál magadban,
Mikor Mayert becsaltad a bokorba.
Bal kezedd a majorra mutattál,
Jobb kezedd a Mayerra sújtottál.

Lakatos Feri feltekintett az égre:
Csillagos ég, vedd hozzád a lelkeket!
Én gyilkoltam meg
a Mayer Józsefet.

Hej, te Mayer, nem vetted te ezt észre,
Hogy Lakatos fejszét visz a zsebjeben.
Hogyha tudtad, nem mentél volna vele,
Lakatosnak elment volna a kedve.

Szombathelyi börtön ajtó de sárga,
Rablógyilkos oda vagy on bezárva.
Szombathelyi börtönajtó hasadj meg!
Rablógyilkos sohase szabadulj meg.

Mondd el a történetet mai nyelven!

Keresd meg a ballada jellemzőit a műben!

.....
.....

Gyűjtsd ki a műből a helyszíneket és fogalmazd meg, hogy mi játszódott az egyes helyszíneken.

.....
.....

MAYER JÓZSEF BALLADÁJA

A dallam tipikus alakja, variánsok nélkül

2. Porpác és Vép határában mi történt,
 Szegény Mayert künn az erdőn megölték.
 Piros vére úgy folyik, mint a patak,
 Felesége szíve majdnem meghasad.

3. Lakatos Feri, mit gondoltál magadban,
 Mikor Mayert becsaltad a bokorban.
 Bal kezoddal a majorra mutattál,
 Jobb kezoddal a Mayerra sújtottál.

4. Hej, te Mayer, nem vetted te ezt észre,
 Hogy Lakatos fejszét visz a zsebjeben.
 Hogyha tudtad, nem mentél volna vele,
 Lakatosnak elment volna a kedve.

5. Lakatos Feri végezte a munkáját,
 Bokor alá rejtette el a hullát,
 Bokor alá rejtette el a hullát,
 És ezután elvette a pénztárcát.

6. Lakatos Feri megnézi a pénztárcát,
 Nem volt benn több, csak ötmilliókétszáz,
 Amit Mayer csak lefoglalóra szánt.

7. Lakatos Feri feltekintett az égbe:
 Csillagos ég, vedd hozzád a lelkemet!
 Én gyilkoltam meg a Mayer Józsefet.

8. Szombathelyi börtönajtó de sárga,
 Rablógylkos oda vagyon bezárva,
 Szombathelyi börtönajtó hasadj meg!
 Rablógylkos sohase szabadulj meg.

Szöveg és dallam: GÖDÉNÉ TÖRÖK Ildikó-SZARKA Árpádné:
 Mayer József siratója. In: Honismeret, 1997. (25. évf.) 1. sz. 29-31.

„Pap bácsi” [Mohl Adolf]: Nyugatmagyarországi mondák és mondafélék.
 Győr, Győregyházamegyei Alap Nyomdaműintézete, 1926. 192-98.

A kövesdi fakereszt

Jóval elmúlt már sz. Márton napja s közeledett a hajnali misék ideje. Ilyenkor szokták a régi időkben a már kiforrott új borokat kóstolgatni, kocsmában, pincékben s ahol éppen hozzáfértek.

Egyik délután a Gyuri bojtárnak is ezen járt az esze, mikor a kövesdi erdei major közelében az ugynevezett „undi álé”-ban terelgette sertécsordáját. Erősen igyekezett a major felé, sűrűn rázogatta görcsös botját, mégis, mikor az álé egyik oldalán álló fakereszthez közeledett, meglassúdott és a csordát sem noszogatta.

De nem a kereszt lassította meg a nyalka Gyuri bojtárt, – mert hát ő kelme nem a jámborabb fajta legények sorából való volt, – hanem az a szelle leányzó, aki a régi fakeresztet éppen most ékesítette őszi rózsákkal, gyöngyinnákkal, Katalin- és mindenféle kései őszi virágokkal.

–No Katica, kiáltott oda messziről a leánynak, mi lesz azzal a sok virággal? Adhatnál nekem is belőle.

–Nem neked szántam, – volt a kurta válasz, és rá sem nézett az incselkedő bojtárra.

–Azért mégis hiába virágozod föl annyira azt a keresztet, nem szerezhatsz az nekem virágokat.

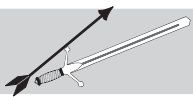
Erre már a leány is fölemelte fejét és bánatos szemrehányó pillantást vetett a legényre: mégis csak annyit mondott:

–Nem akarok én úgy sem férjhez menni.

–Ki tudja, – veti oda a legény, – nem akarnál-e?

–Gyuri, hogyan mondhatnád ilyent, mikor tudod, hogy én úgy sem vagyok arra való, fakadt ki most Katica.

A szegényke azért nem volt arra való, mert az egyik lábára már születésétől fogva erősen sántított s e miatt igazában nem is gondolt a férjhezmenésre. Mégis fűt neki a csúfolódó megjegyzés, s mikor visszafordult virágaihoz, mintha könnyei is potyogtak volna. A Gyuri is észrevette, hogy a szelid, szép arcú leányt megrikatta, azért közelebb lépett, hogy valahogy megengesztelje.

-No, no, - szólalt meg újból, - tréfa volt az egész; jól tudom, hogy holnap van sz. Katalin napja s ezért akarod ezt a keresztet fölvirágozni. Inkább, hogy hamarabb végezz, egy kicsinykét én is segítenék. Ezzel, választ se várva, fölállott a keresztet bekerítő farácszatra s innét dugdosta a leány fölnyújtotta virágokat a plére füstött Krisztus fejéhez, kezéhez meg derekához. A lábakat a leány is elérte s így hamarosan elkészültek a díszítéssel. Még a léckerítésre is jutott egy-két csokrocská.

-Isten fizesse meg fáradságodat, szólott a leány, mikor Gyuri levugrott a kerítésről.

-Aztán mivel fizetné meg ezt a kis fáradságot?

-Azt nem tudom: csak azt, hogy az Isten senkinek sem marad adósa.

-No, csak ne bíztass föl annyiira, mert aztán még az lesz a vége, hogy hiába várok az adósság lefizetésére.

-Hogyan beszélhetsz így Gyuri, napnyugtától napkelteig megfizethet az Isten.

-No, a meg igen is hamar vóna!

-De ha reggeltől estig elbánnhat az emberrel, amint az Irás mondja, akkor éppen olyan hamarosan meg is fizethet neki.

-Hát majd meglátjuk, - mondta rá a Gyuri gyerek, most már kissé komolyabban.

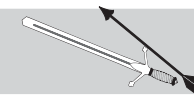
Ezzel el is köszöntöttek egymástól. Az esti köd vastagon hömpölygött már az áléban. Gyuri csordájával sietősen bekanyarodott a major felé. Katica is összeszedte a maradék virágot, és szintén sietett a majorba, már amennyire sánta lábával sietethetett.

* * *

Nem telt bele jó félóra, Gyuri már megint az áléban járt. Ködmen a vállán, pipa a szájában, görcsös bot a kezében. Ment nem is annyiira lépést, mint nyargalva, egyenesen a falu felé, még a nagy köd sem bántotta, mert hát ezt az utat megtette ő már számtalanszor, néha-néha koromsötét éjszakában is.

Mit tett Gyuri a faluban mit nem; mennyit ivott az ideiből, mennyit nem, azt most ne firtassuk; elég nekünk azt tudnunk, hogy éjfél már javában elmúlt, mikor a Gyuri a faluból ismét a major felé bandukolt. Szerencsére ekkorra már erős holdvilág volt, a köd elszállott, kivéve azt, amit az ideivel hozott magával.

Mikor már az álé felé közeledett, a kövesdi kutyák szokott csaholása valóságos vonításra változott. Eleinte csak egy-kettő vonított, azután egyre több, végre vonított a hosszú falu valamennyi kutyája.

Ma az ilyen vonításra a babonás falusi emberek azt mondanák: Tíz lesz, nemsokára! Akkoriban azonban azt mondták: Farkas kullog a kertek alatt! Mert hát Mária Terézia uralkodása idejében, mikor ez a mi historiánk testet öltött, a Fertő vidéke tele volt úgynevezett nadi farkasokkal. Ezek mikor a tél beállott és az ilyenkor szokásos nádvágások alkalmával kizavarták őket fészkeikből, néha még a hetedik faluba is elkalandoztak s a házi állatokban nagy károkat okoztak. Még ma is olvashatunk néha ilyesmit az újságokban.

Jól tudta ezt a Gyuri bojtár is; azért mikor meghallotta az általános ebvonítást, jó hosszukat kezdett lépegetni, hogy majorját minél előbb elérje.

Jól benn járt már az áléban, mikor eszébe jutott: jó volna egy kicsinyt hátra is nézni. De nem sokáig nézegetett! A széles, holdvilágos álé közepén valami kutyaféle baktatott utána. Mi más is lehetne, valóságos, eleven farkas! Több se kellett a bojtárnak, olyan futásnak eredt, hogy egy-két perc alatt már elérte a fölvirágozott fakeresztet. Itt még egyszer hátratekint, de abban a pillanatban el is kapta a fejét, mert a farkas ott rohant már vagy tíz lépéssnyire mögötte.

Egy ugrás - és Gyurka villámgyorsan átvette magát a kereszt fakerítésén. Szerencsére a görcsös botját sem hagyta el, sem a futás sem az ugrás közben s azért bár nagyokat lehülve, de mégis megkönnyebbülve leste, mi lesz most már azzal a csunya farkas féreggel.

Hát bizony a farkas is egy darabig csak bámészkodott, aztán körüljárta a keresztet mint a róka a tyukketrecet; itt-ott bedugta hosszú orrát a lécek között, majd első lábával a kerítés felső részére kapaskodott s előretolt nyakkal keresgélte ellenfelét. De akár a lécek között szaglászkodott, akár a kerítés fölött pislogatott, a neki bátorodott bojtár-fü görcsös botjával oda-oda koppintott, hol az orra hegyére, hol a kemény koponyájára, azért az ordas is jónak látta az efféle kísérleteket abbahagyni.

Kissé hátrább húzódott, majd ebmódra a két hátulsó lábára ült, mintha valamin gondolkozott volna. Alighanem azt gondolta ki, ha ez a ködmenes bojtárkölgyök beugrott a kerítésen, akkor én farkas létemre, miért ne ugorhatnék be utána. Mert, ihol még egy kicsit faralva, egyszerre csak neki iramodik, nagy lendülettel átszökik a kerítésen s repül neki egyenesen a keresztfának, mely mögött Gyuri szépen meghúzta magát.

A heves összekoccanásra az ordas szédelve hullott a keresztfa tövéhez, a Gyuri lábaihoz. Nosza lett most dolga a görcsös botnak. Am az ütések a farkast is hamarosan magához térítették s olyan ordításba tört ki, hogy még a győztes Gyurka is megrémült tőle. Azért nem sokat tanakodva gyorsan fülhagott a keresztkerítésre, hogy a majorba szaladjon s onnét segítséget hozzon.

De abban a pillanatban szörnyűkőve látja, hogy egy másik farkas is üget a kereszt felé ordító társának segítségére. Gyorsan visszahőköl, de akkorra már a belső farkas is fültápáskodik s Gyuri felé csattogtatja éles fogait.

-No, gondolja a bojtár, segits Urám Jézus! Söhaja közben ránéz a Krisztus fejére s abban a percben át is nyalábolja a keresztnek INRI felirásos részét, egy-két erőteljes kapaszkodó mozdulat és Gyuri fönn ül a keresztfán, a Krisztusnak jobb keze fölött. Az igaz, hogy kapaszkodás közben a görcsös bojtárt elejtette, de erre most már ugy sem volt szüksége. A külső farkas még a kerítésbe se tudott behatolni, a belső pedig hiába ágaskodott, nyugtázkodott, a Gyuri bojtárnak még csak a talpát sem közelítette meg.

Mégis, hogy kényelmetlen helyzetéből minél előbb szabaduljon, meg a kelepcebe jutott farkas is valamiképpen meg ne léphessen, most ő kezdett rémségesen ordítani, ahogyan csak kifért belőle:

Farkas, farkas! Segítség, segítség!

Jöttek is nemsokára a majorbeliek, villákkal, fejszékkel, husángokkal. Még a Katica is velük tartott, ő hozta a lámpást.

A helyzet hamar tisztázódott. A külső farkas elillant, a belsőt agyonverték és a Gyurit is lesegítették a kereszttről. Még a szelid Katica is odajött, de csak annyit mondott, -ezt is halkan- : Ugy-e Gyuri, megmondtam, napnyugtától napkelteig megfizethet az Isten.

Gyuri semmit sem szólt; szegény, mit is szólhatott volna! Szerencsére az agyonvert farkast már cipelték nagy diadalal a major felé, ő is utánuk sietett, hogy a diadalmenetből kivegye a maga részét.

* * *

Másnap Gyuri bojtár ünnepi ruhában, szép bokrétával a kezében beállt a Katicáékhoz s kezdődik közöttük illetlen páros beszéd:

-No Katica, mert tegnap nem adtál nekem virágot, hoztam én neked ma bokrétát.

-Az én virágom nem neked volt szánva.

-No hát ez meg neked van szánva. De tudod-e hogy miért?

-Hogyan tudnám?

-No hát mert én most téged megkérek és te léssz az én szelid, jámbor feleségem. Ezzel nyugtatta a bokrétát Katica felé.

-Gyuri, megmondtam már tegnap is, nem vagyok én arra való. Aztán itt van szegény özvegy édes apám is, én vagyok a gondozója, és az is maradok, amíg csak a jó Isten megtartja.

-Én is árva gyerek vagyok, se apám, se anyám, nekem is elkelne a jó gondozó; még édes apád is megferne mellettünk.

-Volt neked szép, derék szeretőd; igérted is neki, hogy elveszed. Tartsd meg szépen a szavadat, az Isten is megáldd érette!

És a Katica a mellett, amit mondott, álhatatosan meg is maradt.

De egyben mégis szépen megegyeztek a Gyuri bojtárral.

Minden esztendőben sz. Katalin ünnepének előestéjén együtt virágozták fel az undi álé fakesztyét. Ezenfelül, mikor már a Gyuri bojtárból György számadó lett, ő tartotta jó karban a fakesztyét meg a kerítését is.

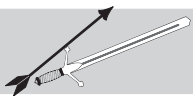
Mikor pedig már közel érezte a végét, halálos ágyához gyűjtötte gyermekeit, unokáit és megígértette velük, hogy amíg csak a kövesdi majorban szolgálnak az uraságnak, addig gondjuk is legyen az undi álé fakesztyére.

Igy is történt vagy 100 esztendeig. Akkorra már sok minden megváltozott! A számadó maradékai elszéledtek, a széles undi álé jó felét befásították, úgy hogy a nevezetes fakesztye is az erdőbe került s itt lassacskán egészen észrevétlen maradt.

Bár az maradt volna mindenkorra! De másképp történt!

1921. febr. 27-én éjjel vadorzók hatoltak a kövesdi erdőbe. Amint mendegéltek, az egyik vadorzó beleütközött egy korhadt évszázados fakesztyébe. Első pillanatra megdöbbentek az atyafiak, aztán mégis csak kimondták, - mert ökelmek alkalmoszerűen faorzók is voltak, - ezt se hagyjuk itten. Kihúzták a földből a keresztet, kivitték az erdő mestujére és haza szállították. Otthon talán el is tüzelték.

A vad- és faorzók a soproni törvényszéken megkapták amit megérdemltek, de a nevezetes kövesdi fakesztye eltűnt mindenkorra.

1. Cím meditáció - Mit gondolsz, miről fog szólni a történet?

.....
Olvassák a történetet a * * *-ig

Beszélgetés: jó volt-e a jóslat?

Jósold meg a történet folytatását!

.....
.....

Végig olvassák a történetet a gyerekek.

2. Magyarázd meg a következő kifejezéseket!

(Segít az Értelmező kéziszótár vagy az internet)

álé

bojtár

pléh

major

számadó

3. Nézz utána a nádi farkasnak! Keresz képet róla!

Melyik irodalmi műben támadta meg a hőst farkas?

.....

Beszélj a körülményekről, a szereplőkről!

4. Mikor játszódik a történet?

Körülbelül melyik években? Melyik mondatból tudod ezt?

Melyik évszakban? Melyik hónapban?

5. Mi történt?

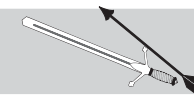
- jó fél óra

- éjfél elmúlt

- délután

- 100 esztendeig így történt

- 1921. febr. 27.

6. Jellemezd a történet két főszereplőjét! (Külső, belső tulajdonságok alapján!)

.....
.....
.....
.....
.....

7. Döntsd el, hogy igazak vagy hamisak-e az állítások!

A hamis állításokat javítsd ki!

- Gyuri bojtár szerette volna megkóstolni a kiforrott új bort.
- Kati Szent Márton napjára díszítette fel a fakeresztet.
- Gyuri nem segített Katicának a kereszt feldíszítésében.
- A kövesdi kutyák vonyítása azt jelentette „ma”, hogy farkas kullog a kertben.
- A kövesdi kutyák vonyítása azt jelentette „akkoriban”, hogy tűz lesz.
- Két farkas támadta meg Gyurit.
- Gyuri a farkas elől felült a keresztfára, a Krisztus bal keze fölé.
- Katica szerint az Isten minden este megfizet.
- Katica felesége lett Gyurinak.
- Gyuri és Katica minden évben Szent Katalin előestéjén együtt virágozta fel az undi álé fakeresztjét.

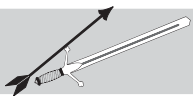

8. Két mondat szavait írtam le betűrendben! Rakd helyes sorrendbe a szavakat! Magyarázd meg, hogy mit jelentenek a mondatok!

az adósa Isten Isten marad megfizet

napkeltéig napnyugtától sem senkinek

.....
.....
.....

9. Bizonyítsd be, hogy az olvasott történet monda!

10. Írj egy ötsorost, amelyben megfogalmazod a történet lényegét!

1 főnév, + főnév, + melléknév, + ige, + főnévi igenév

.....

.....

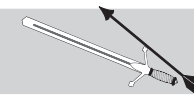
.....

.....

.....

11. Készíts képet, bármilyen technikával a felvirágozott fakeresztről!

NEMESKÉR

Keletkezését a honfoglaló 9 magyar törzs egyikének, a Kér nemzetségnek, köszönheti.

Nemeskér mai nevét (Nemesker) csak 1465-ben említik írott források először, de Kér (1237. Quer, 1264. Keer) és Egyházaskér 1237 óta gyakran szerepel az oklevelekben.

A középkorban már több birtokos, közöttük a Kéri, majd az Osl nemzetség is szerzett itt területeket. Később a Kanizsay-, majd a Nádasdy-uradalom közepén az uradalmi központhoz, Sárvárhoz közeli község életét a faluban kisebb birtokokkal rendelkező hatalmasságok határozták meg.

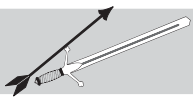
A török dúlás a település pusztulását okozta 1529-1532 között. A XVI-XVII. századtól kezdve kisenemesi község Nemeskér.

A hitújítás idején ez a falu is evangélikussá vált, de nem alakult önálló egyházközség. 1596-ban lett saját prédikátora a falunak. 1643-ban Nádasdy Ferenc áttért a katolikus hitre. Birtokáról, Lövvőről Musay Gergely evangélikus püspök ide menekült és itt működött 1664-ig. 1651-től 1786-ig Nemeskér volt Sopron vármegye székhelye. Az 1681-es soproni országgyűlésen artikuláris helyé nyilvánították.

Evangélikus templom

Ez az evangélikusok számára szabad vallásgyakorlást jelentett. 1732-ben a templomot, melybe az evangélikusok jártak, a vármegye urai elvették, de engedélyt adtak

Megyeháza

A régi Megyeháza a község közepén ma is áll méteres vastagságú falaival, boltozatos termeivel. 1669-ben építették.

A XX. század elején a porkolábok lakásait és az alattuk lévő pincebörtönöket lebontották.

A hivatalos nevüket nem tudni, de született róluk egy egysoros:
„Répa, Duca, Marica, Márk,
mind a négyen egyförmák.”

Helyi szájhagyomány szerint Nemeskéren a vármegyeháza börtönében bezártak 4 zsványt, akiket gaztetteikért kötél általi halálra ítélték.

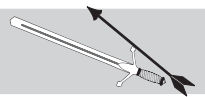
Mind a 4 embert felakasztották, az egyiküket tovább fent hagyták elrettentés céljából.

Mikor volt Nemeskér Sopron vármegye székhelye?

.....

.....

ÚJKÉR

Újkért mai nevén (Vyker) először 1406-ban említik. Történelme során a Kanizsai (15. sz.), a Nádasdy (1536), majd a Széchényi (1677) család birtokolta. A 17. sz. második felében a török háború miatt katonafaluvá vált a község. Az 1848-as szabadságharc írásos emlékei között több név is szerepel, akik újkérek voltak.

1950-ben Újkérhez csatolták az 1948-ban egyesített Alszipor Felszipor helységet. Alsó-Szipor és Makkoshetye település még 1928-ban egyesültek Alszipor néven.

Sziport egy 1264-ben kelt oklevél említi először az ómagyar „terra Zupur” néven.

Melyik vármegyéhez tartozott Újkér?

.....

Mit ábrázol a mai címer 4 képe?

.....

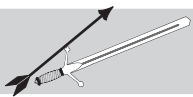
Mi a közös a két címerben?

.....

Mit jelképez a pajzs, a kard, az oroszlán?

.....

.....

Szent Márton-templom

A felszopori templomról 1338. június 1-jén kelt osztálylevél tudósít bennünket.

1347. július 25-én kelt oklevél szerint a „Szent Márton” templom kegyúri jogát osztatlan állapotban hagyják. A templom a hitújítás idején az evangélikusoké lett. Újkér filiája, de néha anyagyülekezetként is működött. 1661-ben a rekatolizált Nádasdy Ferenc elfoglalta és visszaadta a templomot a katolikusoknak.

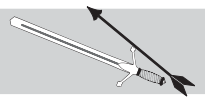
A szoporiak az országgyűléshez fordultak segítségért. 1670-ben Szelepcsényi György esztergomi érsek a király nevében követelte vissza a templomot a katolikusoknak. 1671-ben ismét evangélikus egyházlátogatás történt Felszoporon. 1683-ban a Bécs alá vonuló török had tatár segédsapata megrongálta és felgyújtotta a templomot. 1697-ben már katolikus egyházlátogatást végeztek a romos templomban. 1661-től 1714-ig felváltva hol a katolikusok, hol az evangélikusok használták, ekkor véglegesen katolikus lett.

1733-ban a templomot felújították. 1792 és 1830 között nem miséztek falai között. 1796-ban kelt levélben a község előljárósága kérte a falu nagy szülöttét, Szily Jánost, Szombathely első püspökét, építtessen új templomot. 1845-ben Stettner Máté udvari tanácsos, makkoshetyei birtokos oltárt állíttatott és Jézus mennybemenetelét ábrázoló oltárképet vásárolt Bécsben, és ettől kezdve már nem „Szent Márton” püspök

volt a templom védőszentje, hanem „Urunk menybemenetele” a titulus. 1958. augusztus 23-án Varga Ferenc felszopori születésű csepregi káplán felfedezte a középkori eredetű Szent János apostolt ábrázoló freskót, a restaurálásra váró templomban.

A 13-14. században készült freskót valószínűleg a 19. század eleji restauráláskor takarták el, mert 1832-ben Szent János apostolról képet festettek. Az egykori felszopori kistemplom - mely 1950-től közigazgatásilag Újkérhez tartozik - méltón gazdagítja megújult formában műemlék templomaink sorát.

Hol található meg hazánkban az eredeti szopori harangláb?

Mely esemény emlékére koszorúznak a szoporiak, az újkérik a haranglábánál?
Ez az esemény hogyan fűződik az egyházhoz, a templomunkhoz?

Szent Katalin-templom

Újkér község evangélikus temploma lelkészének nevét 1578-ban jegyezték fel, 1631-ben a felszerelésének gazdagságát említik. Gróf Nádasdy Ferenc 1661-ben visszaadta a katolikusoknak az evangélikusok által használt templomot. 1747/1748-ban átépítették, 1873-ban bővítették ki mai nagyságára.

A félköríves szentély hangsúlyos eleme az Alexandriai Szent Katalin vértanúságát ábrázoló freskó. A szentet Maxentius császár uralkodása idején kínozták halálra 305-ben.

Az utókor egyik kedvelt legendája szerint a szent 50 bölccsel vitatkozva megtérítette őket, megtorlásul kerékbe törték, majd lefejezték. Holttestét az angyalok a Sinai-hegyre vitték, ahol Justinianus császár ideje alatt (527-565 között uralkodott) felépült híressé vált kolostora. A művészek szívesen ábrázolták Szent Katalin vértanúságát. Ezt a legendát örökölte meg a templom freskóján Závory Zoltán szilsárkányi festőművész 1968-ban. Szent Katalin apoteózisa a szentély előtti első dongaboltozaton látható.

Alexandriai Szent Katalin

november 25.

Katalin, a szép királylány az egyiptomi Alexandriában élt, és műveltségével kitűnt kortársai közül. Amikor Maxentius császár (306–312) Alexandriába látogatott, halálos ítélettel fenyegették meg mindazokat, akik nem áldoznak a bálványoknak. Katalin a császár elé lépett és keresztetelve értésére adta, hogy keresztény. Bátran vallomást tett arról, hogy egyedül az Úr Jézus Krisztust követi, mert a filozófusok és a költők műveinek tanulmányozása során felfigyelt a világ bölcsességének hiábavalóságára.

A császárnak tetszett Katalin okos beszéde, de kényszeríteni akarta, hogy mutassa be az áldozatot a bálvány-isteneknek. Katalin ezt megtagadta és lehetőséget kért a császártól, hogy tudományos vitában védje meg hitét. Maxentius ezért sürgősen Alexandriába hívatta birodalma leghíresebb ötven bölcselőjét. A tudományukra hív bölcselők azonban egymás után hajoltak meg Katalin érvelése előtt. A császár dühében máglyára ítélte valamennyit. Amikor ezeket jajgatások közepette a vesztőhelyre vitték, Katalin azzal biztatta őket, hogy a tűzhalál pótolhatja a keresztiséget, és ha hisznek, elnyerik az örök életet.

A császár ezután felkínálta Katalinnak a császárnői trónust, s ezzel burkoltan a házasságot, azzal az ígérettel, hogy minden városban szobrot állíttat neki. Katalin egyértelműen visszautasította ezt. Ezután Maxentius erőszakhoz folyamodott: letépette Katalinról ékes ruháját és ölmos ostorokkal megostoroztatta. Börtönbe vetették, de az ott töltött tizenkét napot Katalin térítésre használta föl: amikor a kíváncsi császárné eljött, hogy esetleges ellenfelét megnézzék, a kíséretében lévő testőrtisztre Katalin olyan hatással volt, hogy az kétszáz katonájával együtt keresztény lett.

Ekkor a császár halállal kezdte fenyegetni Katalint. Készíttetett egy késekkel felszerelt kerekekből álló kínzóeszközetet, ami félelmetes zajt keltett. Katalin azonban nem rémült meg. Amikor meg akarták ölni, angyalok mentették meg, és a szét tört kerekek darabjai sok katona halálát okozták. A látványtól megrémült tömeg tiszteletet adott „a keresztények hatalmas Istenének”, s a császárné kérlette urát, hogy hagyjon föl a harccal, amelyet Isten ellen folytat. Maga is megvallotta, hogy hisz Krisztusban. Erre a császár őt is megkínóztatta, majd a testőrtiszttel és a kétszáz katonával együtt lefejeztette, s kiadta a parancsot, hogy Katalint is fejezzék le.

A vesztőhelyen Katalin arra kérte az urát, hogy mindazok, akik Krisztus szeretetét megemlékeznek róla (Katalinról), bőséget lássanak kenyérben és borban, testük egészséget nyerjen és minden földi jóban részesüljenek. Akik tisztelik őt, azokat őrzi meg Isten a természeti katasztrófáktól, betegségektől, s főleg a hirtelen haláltól. Aki segítségül hívja az ő nevét, testének tagját el ne veszítse, egészséges gyermeket szülhessen és meg ne haljon gyermekágyban. Utoljára bűnbocsánatot kért az őt segítségül hívók számára. Mivolt a mennyből hang hallatszott, amely jelezte, hogy kérései teljesülni fognak, fejét a hóhér kardja alá hajtotta.

Ami ezután történt, az a legenda szerint nyilvánvalóvá tette, hogy Katalin kiragadtatott e földi világból: amikor feje lehullott, testéből nem vér, hanem tej folyt. Majd angyalok jöttek, fölemelték a testét és elvitték, hogy a Sínai-hegyen temessék el.

A tizennégy segítő szent közé sorolták.

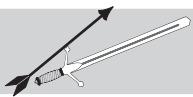

Az újkéri templomban milyen formában jelenik meg a legenda?

.....

.....

.....

VÖLCSEJ

Völcsej címere

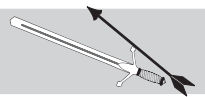
A címerhasználat Magyarországon kb. 8 évszázaddal ezelőtt kezdett elterjedni a lovagok körében, akik megkülönböztető címerüket fegyverzetükön, leggyakrabban pajzsukon és zászlóikon viselték. Erre azért volt szükség, hogy a talpig páncélba bújtatott lovagok felismerhessék harcostársaikat jelvényükről, címerükről.

Az írástudatlan világban a címer segítségével történő azonosításnak nagy jelentősége volt a hétköznapi életben is. A nemesség java része a 14. század körül már rendelkezett uralkodó által adományozott címerrel.

A címer azonban, mint Werbőczy írta, a nemességnek nem szükséges kelléke, csak ékessége. A címerkép a pecséteken is megjelent, ahol tulajdonképpen gazdájának akaratát képviselte. A címeres pecsét a vármegyei nemesség hivatalos viselő hatósági emberei számára szükséges kellék volt, hiszen a hivatalos iratokat a pecsét hitelesítette és az jelképesen azonos volt tulajdonosával.

A középkorban a falu fő birtokosai, a Völcsejiek, fontos hivatali pozíciókat töltöttek be Sopron vármegyében. Alispánok, szolgabírók, hites emberek sorát adták, így jelentős tényezői voltak a vármegye törvénykezésének. Működésüket több ránk maradt oklevél is bizonyítja.

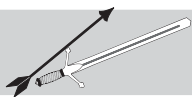
A község címere nagy valószínűséggel ennek az ősi családnak a címer motívumaiból keletkezett. Eszerint Völcsej község címere egyenesen álló, csücskös talpú pajzs, amelynek színe piros. A pajzsderék közepén egy vágott, páncélos kard található, amely kivont kardot tart. Színe ezüst. A páncélos kart alul - a kar ívét követve - egymást többben keresztező két zöld pálmaág övezi.

Az ábrázolás jelentéstartalmát évszázadok távlatából pontosan megfejtetni nehéz feladat. Ismert tény azonban, hogy a katonáskodás az ország védelme, a nemesség feladata volt. Az uralkodó felszólítására fegyveresen kellett hadba vonulniuk. Erre pedig bőven volt alkalmuk a völcseji nemeseknek a történelem során.

A páncélos, kardot tartó kar esetében tehát arra kell gondolnunk, hogy az a tulajdonos kötelezettségét és vitézségét jelképezi. A díszítő pálmaág motívum a dicsőséget, szabadságot szimbolizálja.

A címerek családhoz, vagy földbirtokhoz kötötteen öröklődnek. Ennek a címernek a jogos örököse Völcsej község.

Adatközlő:
Czupy György
helytörténet-kutató

FALUCSÚFOLÓ

A völcsejeket azért csúfolták ezzel a mondókéval, mert mindig olyan kevés gabonájuk termett, hogy csak kicsi asztagokat tudtak rakni.

Forrás:
Lanczendorfer Zsuzsanna-Balázs Livia:
Ósdi állatosdi

Völcsejen laknak
a nemes urak,
Tornácra rakják
az asztagokat.
A macska fölfekszik
a tetejére,
A lába meg leér
a földre!

1. A 14. században kik és hol viselték a címert?

.....
.....

2. Miért volt szükség a címer használatára a harcokban?

.....
.....

3. Egészítsd ki a Werbőczy által megfogalmazott mondatot!

A címer a nemességnek nem kelléke, csak

.....

4. A szövegben leírtak alapján, rajzold le Völcsej címerét!